

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרעד
ערש"ק פרשת תרומה

"ויקחו לי" - הרי "לה' הארץ ומלואה"?

אין משכן ללא נחושת

דין ועשו לי מקדש בזמן הזה

ומה בנוגע לבריאות ברוחניות?

בשרי וחשוך, להתלבש בלבוש של בשר גידים ועצמות, להיות בשכנות לנפש הטבעית והבהמית מאה ועשרים שנה, וכמ"ש "והיו ימיו מאה ועשרים שנה".

ומאה ועשרים שנים אלו, שהנשמה היא בגוף גשמי ועוסקת בתורה (גם בעלי עסקים פרק א' שחרית ופרק א' ערבית) ומקיימת מצות ד' בהנהגה טובה של מדות טובות, מעלים את הנשמה למדריגה עליונה יותר מכמו שהיתה הנשמה קודם בואה לעולם.

עד כמה צריך האדם החי על פני אדמה זו, לייקר ולחבב כל שעה ושעה ממש, ולהיות כל עניניו במדות מדודים וספורים שיהיו מאירים ובהירים באמת, על כן כל אדם צריך להשתדל במדות טובות...

(תרגום מאגרות קודש ח"ב עמ' קלו)

השלמת הכוונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים

...העיקר הוא עבודת הבירורים ולהאיר מחשכי הארץ באור תורה ועבודה וההילוכים והנסיעות בעניני עסק ומסחר וקנין אינם אלא טפל בלבד.

וזאת היא נחמתינו בענינו בירידת הנשמה בגוף מאיגרא רמה לחזות בנועם הוי', כי גם הנשמות היותר פחותות הנה בהיותם למעלה קודם ירידתן למטה להתלבש בגוף גשמי הנה לבד זאת שעוסקים בעבודה באהבה וביראה שזהו באופן אחר לגמרי [מ] העבודה בעולם הזה, שעולם הזה הוא עלמא דשיקרא, זהו עולם שחלל העולם כולו ממולא בשקר, ועולם הבא הוא עולם האמיתי, שזהו עולם שחלל העולם כולו מלא באמת, והעבודה שם היא באופן אחר לגמרי,

הנה לבד זאת הרי הנשמה בעצם טבעה היא בעלת הרגש ("זי האט א גוטן שטארקן געפיהל") ומרגשת את שרשה, דשרש הנשמה כמו שהיא באצילות, ורגש ("געפיהל") זה וההרגשה ("דערפילען") את השרש והמקור כמו שהנשמה היא באצילות, זהו כבר ענין אחר לגמרי ("איז שוין עפעס גאר אנדערש"), וירדה הנשמה לבירא עמיקתא בגוף גשמי ובעולם גשמי אשר החומר מכסה על הצורה,

הנה זאת היא נחמתינו אשר הוא ית' מסבב כמה עילות וסיבות לזכנו ולהיות בעזרתנו בכדי להשלים הכוונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

(אגרות קודש ח"ו עמ' רנ-רנא)

פתח דבר

בעזרי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תרומה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון עדרת), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

מדוע ירדה הנשמה למטה?

עד כמה צריך האדם החי על פני אדמה זו, לייקר ולחבב כל שעה ושעה ממש, ולהיות כל עניניו במדות מדודים וספורים שיהיו מאירים ובהירים באמת, על כן כל אדם צריך להשתדל במדות טובות

החידוש שבירידת הנשמה בגוף

...וזהו "ואהבת את הוי" – תאהוב את ה'למעלה מן הטבע" [-שם הוי'], עד שיהי "אלקיך" – בפנימיות, 'לחיות' עם ה'למעלה מן הטבע'.

והכלי לזה הוא אהבת ישראל שהם מדות טובות, מכיון שעל ידי מדות טובות שהם על פי תורה, אפשר להגיע לאלקות, שזהו כל החידוש שבירידת הנשמה בגוף, שהחומרי והגשמי יגיע לאלקות ועצמות א"ס ב"ה, למעלה מהנשמה כמו שהיא למעלה בגן עדן קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף.

נשמה בגוף גשמי ומקיימת מצות ד' בגשמיות, ויש לה מדות טובות כמו שהם על פי תורה, הרי היא נעלית יותר מכפי שהנשמה היתה קודם ירידתה למטה.

חשבון קצר וחרף, כל הנשמות נבראו קודם שנברא העולם, דבריא העולם הם בדיבור כביכול כמ"ש "ויאמר אלקים", והם העשרה מאמרות שבהם נברא העולם ומלואו, והנשמות נבראו במחשבה כמאמר ישראל עלו במחשבה, דמחשבה קודם לדיבור גם במעלה ומדריגה.

לרדת לעולם הבשרי, הגם והחשוך

עומדת נשמה חמשת אלפים שנה, וממתינה עד שתזכה בגורל, לרדת לעולם גס

ובנוגע לתשישות הכחות - יהי זהיר בפת של שחרית, ומזמן לזמן ילמוד איזה לימוד, אם בנגלה אם בדא"ח, שיהי לו מזה הנאה כפשוטו ממש. ורפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך.

בהיותי על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר אזכירו ואת זוגתו תי' לבריאות הנכונה. ותקותי שיבשרני בשורות טובות בזה.

ולפלא שאינו מזכיר דבר על דבר בריאותו ברוחניות. ואולי שמע הסיפור של אחד מבני אמריקא שבא לשאול עצת כ"ק מו"ח אדמו"ר במסחר עצים שלו. ואחרי המענה בזה והמשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר להורותו בעניני תורה ומצוות - אמר שהרי לא אודות זה שאל. ואמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר: כלפי לייא. מסחר שאתה המומחה ואין זה שייך אלי - תשאל בעצתי. ובתורה ומצוות שזהו מעניני העקריים ומעסק אבותי ואבותי - בזה אין אתה שואל?!

כמובן אין הנדון דומה כלל - אבל, בכל אופן, יש לי שייכות יותר ללימוד גפ"ת ודא"ח מאשר לחכמת הרפואה. ואם כן כלפי לייא?

בברכת רפואה קרובה ובריאות הנכונה לו ולזוגתו יחיו.

(אגרות קודש חכ"א עמ' קכ)

בריאות ברוחניות - מילוי שליחותם בעלמא דין

מאשר הנני קבלת הפתקא שלו אשר הוטב מצב בריאות זוגתו תחי' והשי"ת יזכהו לבשר טוב אודות בריאות בגשמיות ואודות בריאות ברוחניות, היינו מילוי שליחותם בעלמא דין, אשר שליחות של כל אחד ואחת מישראל לעשות העולם כלים לאלקות על ידי הפצת והחזקת נר מצוה ותורה אור...

ואם תפקיד זה הוא על אלו הנמצאים בכרכים גדולים שישנם שם מנין גדול של יראים וחרדים עאכ"כ שזהו מתפקידם של אלו הנמצאים בעיירות, והם שם יחידי סגולה. . . ובודאי גם לכת"ר יש האפשרות לעשות בזה ובמילא גם עושה, אבל הרי מעלין בקדש ובודאי יוסיף גם בזה בכל אפשריותו וחזקה שליח (שלוחו של הקב"ה שזה כל איש ואשה הישראלי) עושה שליחותו.

(אגרות קודש ח"ה עמ' רכז)

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

ומה בנוגע לבריאות ברוחניות?

היחס לבריאות ברוחניות – כלבריאות בגשמיות

...יהדות של תורה ומצוות היא דרך חיים שחייבת להקיף ולהחדיר את חיי היום-יום. כשם שלאדם בריא נחשב אדם שהוא בריא תמיד ולא רק מי שהוא בריא מזמן לזמן או מספר ימים בשנה – כך יהודי בריא ברוחניות הוא יהודי שחי חיי תורה ומצוות בכל יום וכל ימי כל השנה, כל העת.

כשם שאדם אינו מסכים להכנס לפשרות בקשר למצבו הפיזי, להיות במצב בריאות של "חצי-חצי", חצי בריא וחצי לא בריא ח"ו – כך גם בחיים הרוחניים אין יהודי יכול להכנס ליהדות של "חצי-חצי".

וכשם שאדם בריא צריך להשתדל להימצא בסביבה בריאה ולעשות כל האפשר שהסביבה תהי' בריאה, כך גם בחיים הרוחניים מוטלת חובה על כל יהודי כלפי עצמו וכלפי משפחתו וכלפי סביבתו - להפיץ אור וחום של תורה ומצוות, ולהבריא את סביבתו.

יתן השי"ת שחשבון הנפש הנערך בימים אלה [המכתב נשלח בחודש אלול. המו"ל], יוביל להחלטה איתנה ולראיית האמת שתורת-חיים שלנו בחיים המעשיים היום-יומיים היא דרך החיים היחידה ליהודים כיחידים וליהודים בכלל, ולא רק בשביל חיי העולם הבא, כי אם. פשוט. גם בשביל חיים מאושרים בעולם הזה.

(תרגום מאגרות קודש ח"ט עמ' שכה-ט - אגרות מלך ח"א עמ' טו-ז)

לפלא שאינו מזכיר דבר על דבר בריאותו ברוחניות

במענה על מכתבו המודיע ממצב בריאותו, אשר מרגיש תשישות הכוחות והרופא רוצה לעשות בדיקות וכו' ושואל דעתי - יכול הוא לצייט לדברי הרופא ולעשות הבדיקות.

תזכך הענינים

מקרא אני דורש.....ה

ויקחו לי תרומה - מה קשה בתיבת "לי"?

איך אפשר לומר "ויקהו לי" – הרי 'לה' הארץ ומלואה? / איך אפשר "לקחת" את הקב"ה? / רמז ברש"י לדין המקדיש לבדק הבית אם יכול לשנות מהיכל למזבח / ביאור החידוש בדברי רש"י ש"ויקהו לי" פירושו "לי לשמי"

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ז עמ' 284 ואילך)

פנינים ☞ **עיונים וביאורים קצרים** ט

"בין הקודש ובין קודש הקדשים" / צורת קני המנורה

י"א..... יינה של תורה

איין משכן ללא נחישות

משכן לצדיקים, לבעלי תשובה או לרשעים? / צדיקים שייכים לעבודת קידוש הגשמיות?
/ גם רשעים צריכים להשתתף בעשיית המשכן / אי אפשר לבנות המשכן ללא נחושת

(ע"פ לקומי שיחות ח"ו עמ' 152 ואילך)

פנינים ☞ **דרוש ואגדה** **טז**

בין "ושכנתי" ל"בתוכם" / מי עושה את הארון?

חידושי סוגיות..... יז

דין ועשו לי מקדש בזמן הזה

יפלל בשיטת הרמב"ם דחיוב ועשו לי מקדש הוא לדורות, היינו דתמידות המקדש אינו רק לענין נצחיות השראת השכינה אלא אף לענין חובת גברא בעשיית מקדש / יבאר עפ"ז דברי אדמו"ר הצמח-צדק שענין ועשו לי מקדש שייך לבתי כנסיות, ויאריך בגדר חובת בנין בית כנסת ושייכותו לגדרי דין בנין המקדש

(ע"פ לקומי שיחות חל"ו עמ' 123 ואילך)

תורת חיים.....נא

ומה בנוגע לבריאות ברוחניות?

דרכי החסידות **כג**

מדוע ירדה הנשמה למטה?

נצחיות דבר זה אי"צ לבתי כנסיות], אלא מצד מעשה האדם שבזה, דהחיוב ד"ועשו לי מקדש" קיים לעולם, כי תמיד יש חיוב לעשות ולקבוע מקום לה', גם כשאין ביהמ"ק קיים, ובכל מקום שנמצאים בני"י (גם בחו"ל כו') והם בתי כנסיות. ויעוי' בכף החיים או"ח סי' קנ סק"ה בשם הפוסקים דכופין "גם לחזק בהכ"נ כשם שכופין בכל מ"ע דכשם שמ"ע לבנות בית

הבחירה ולחזק בדק הבית שנאמר ועשו לי מקדש כך הוא בזה"ל לבנות ולחזק בדק בתי כנסיות ובתי מדרשות".

וזוהו הטעם לדיוק המדרש "אינו זו לעולם לא בעוה"ז כו'" (היינו בגשמיות דייקא, כנ"ל), עשי' גשמית כפשוטה, לאפוקי מענין הקדושה והשראת שכינה שסו"ס ה"ה ענין רוחני.

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

ויקחו לי תרומה – מה קשה בתיבת "לי"?

איך אפשר לומר "ויקחו לי" – הרי "לה" הארץ ומלואה"? / איך אפשר "לקחת" את הקב"ה? / רמז ברש"י לדין המקדיש לבדק הבית אם יכול לשנות מהיכל למזבח / ביאור החידוש בדברי רש"י ש"ויקחו לי" פירושו "לי לשמי"

בריש פרשתנו: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי".

ובפירוש רש"י: "ויקחו לי תרומה – לי לשמי".

ובמפרשים כתבו, שהוקשה לרש"י הלשון "לי" – כי:

בלשון בני אדם, כאשר אחד אומר לחבירו על דבר מסויים "קח לי" – כוונתו בזה "אליי", והיינו, שיקח את הדבר לצרכו ובשבי"ו; ואמירה זו מוכיחה אשר קודם לכן לא הי' הדבר שייך אליו ולכן צריך לפעולה מחודשת של קיחה בשבילו.

אמנם אצל הקב"ה אין שייך לומר "ויקחו לי" במובן זה – משני טעמים:

(א) הכל שייך כבר להקב"ה מאז ומקדם, וכמו שכתוב "לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד, א); ואם כן, לא שייך שהקב"ה יבקש "ויקחו לי" (אליי), כאילו לפני כן לא הי' הדבר שלו [ובלשון השפתי חכמים: "דהא כל דבר שבעולם שלו הוא". ובלבוש האורה: "מה שייך נתינה לו יתברך, כבר הכל שלו"!] .

(ב) בכלל, אין שייך לומר שהקב"ה צריך מאתנו דבר מסויים שנביא בשבי"ו, וכמו שכתוב "אם ארעב לא אומר לך" (תהלים נ, יב), היינו שאין שייך למעלה ענין של חסרון וצורך [וכן כתב בס' זכרון: "לפי שכלפי מעלה לא שייך למימר 'קח לי' או 'עשה לי', דמשמע לצרכי". ועיין ברא"ם, גור ארי' ועוד מפרשי רש"י].

וזהו שבא רש"י לחדש, שאין לפרש "לי" כמו "לי" האמור בלשון בני אדם (כיון שאין שייך לומר כן כלפי מעלה), אלא הכוונה ב"ויקחו" לי" היא "לשמי".

אמנם לפי דרך זו צריך ביאור: אם כוונת רש"י היא רק להורות את המשמעות הנכונה של תיבת "לי" (שלא נחשוב שהוא "בשבילי" וכו') – ה' לו להעתיק מן הכתוב רק תיבת "לי" לבדה; ומדוע העתיק ב'דיבור המתחיל' גם את (תיבת "ויקחו" שלפני "לי", וכן) תיבת "תרומה"?!

[ולהעיר, שזה שרש"י מעתיק מן הכתוב את כ"ש שלוש התיבות "ויקחו לי תרומה" – מצריך אותו אחר כך להזכיר עוד הפעם את תיבת "לי" (בגוף פירושו): "לי לשמי"; ומעתה מודגש הדיוק, שלא ה' לו אלא לכתוב "לי – לשמי" ותו לא!].

ב. אך כד דייקת שפיר, הרי דרך זה שלמדו המפרשים אינה מתאימה כלל לכוונת רש"י; וכמו שכתב המשכיל לדוד:

"לכאורה משמע, דכוונת הרב לשלול דלא נפרש בסתם 'לי', דהא לא שייך ח"ו, שאינו צריך לבריות; אלא רוצה לומר 'לשמי'. וכן פירש הרא"ם.

"אבל אינו נראה. . . שהרי מצינו בכמה מקראות הדומין לזה, דלא פירש רש"י בהו ולא מידי, כגון: (א) 'עשר אעשרנו לך' (ויצא כח, כב); (ב) 'קדש לי כל בכור' (בא יג, ב); (ג) 'כל פטר רחם לי' (תשא לד, יט). . . וכן רבים".

כלומר: אם רש"י נדרש לחדש לנו אשר תיבת "לי" האמור כלפי מעלה אינו כלשון בני אדם – ה' לו להבהיר זה במקראות רבים נוספים, ולא רק בפסוק דידן; ומזה שבמקומות אחרים (הקודמים לפסוק דנן) לא פירש רש"י מאומה, מוכח שלדעתו היא מילתא דפשיטא שאין צורך לאומרה בפירוש – ומעתה צ"ב: מה הוקשה לו בפרט בפסוק דידן דוקא?

ג. והנה, המשכיל לדוד עצמו מפרש (מכח קושיא הנ"ל) כוונת רש"י בדרך זו:

לרש"י הוקשה לשון הכתוב "ויקחו לי" – ולא (כפי שמסתבר יותר) "ויתנו לי". ועל זה מפרש רש"י "לי לשמי", וכוונתו בזה לרמז שעל ידי נתינת התרומה "לוקחים" את הקב"ה, ובלשון המדרש: "אותי אתם לוקחים" (ילקוט שמעוני כאן רמז שסג. שמות רבה פ"ג, א-ו);

וזהו שבא רש"י להדגיש, שאין הכוונה ש"לוקחים" את הקב"ה עצמו [שהרי אפילו "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (מלכים א ח, כז)] – אלא (רק) "לי לשמי", ששמו יתברך ה' עליהם על ידי התרומה ועשיית המשכן כו', ועל דרך מה שכתוב (נשא ו, כז) "ושמו את שמי על בני ישראל".

[ובלשונו דהמשכיל לדוד: "נראה דכאן מדגיש רש"י לשון 'ויקחו' – דהוה לי' למימר 'ויתנו'. ורמז בתירוצו מה שאמרו במדרש: וכי מי שנאמר לה' הארץ ומלואה וכו' הוא צריך לבשר ודם? ! אלא שחומד לישראל להשרות שכינתו בהם. עד כאן. ולכן כתיב 'ויקחו', שישראל יקחו להקב"ה על ידי תרומה זו.

יש לנהוג בו מקצת קדושה ומעין קדושת היכל כו", עיי"ש בארוכה ראיותיו מהש"ס והראשונים.

ובאמת נ"ל, דאף שתרווייהו איתנהו בי' בביהכנ"ס כמו בבית המקדש, הן קיום מצות ועשו לי מקדש והן איסור שלא לנתון ושלא לאבד נועי' היטב ל' הרמב"ם במנין המצוות דריש ספר היד מל"ת סה, ובסהמ"צ במצוה זו, הרי הם ב' גדרים שונים, דאיסור איבוד הוא מצד דין קדושה שבהם נעיי' ל' הרמב"ם שם, וא"כ האיסור גבי ביהכנ"ס הוא לפי שקדושתו מעין קדושת המקדש; אבל הא דועשו לי מקדש היא מצוה ודין דקביעת מקום, כלשון הרמב"ם בהגדרת מצוה זו בריש הל' ביהב"ח "מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו", והיינו דגדר המ"ע אינו בדוקא לקדש המקום וכיו"ב, אלא רק עצם הדבר לקבוע מקום בשביל לעבוד בו את ה' (ועיי"ע לשונו בסהמ"צ מ"ע כ), וי"ל [לדעת הזהר] שדבר זה הוא דין וחיוב בפ"ע שקיים בבתי כנסיות שבכ"מ שאף הם מקומות קבועים "לעבודה" [ועצ"ע דעת הרמב"ם גופי', אי הגדרת חיוב בנין מקדש לדידי' כוללת בניית בתי כנסת, ואכ"מ].

ומעתה י"ל שזוהי כוונת הצ"צ במ"ש דענין "אינו זו לעולם" גבי "ועשו לי מקדש" הוא מצד הענין דבתי כנסיות כו', שאין זה (רק) מצד הקדושה או השראת שכינה שבהם [שהרי בזה ודאי לא דמי ביהכנ"ס למקדש, דנימא שלא "זו" אופן הדבר. ועוד זאת לאידך, דהלא ענין הקדושה והשראת השכינה דהמקדש קיימים גם עכשיו במקומם וא"כ בשביל

מידו עדיין לא נת' בזה אמאי לא די להצ"צ לומר כדלעיל, דמשום "לי" שנאמר במקדש נימא שיש ציווי על הגברא גם בזה"ז בזה שיש לו חיוב דלימוד תורת הבית. וי"ל דזהו כיון שהצ"צ קאי על לשון המדרש "אינו זו לעולם לא בעוה"ז כו", דמלשון זו מובן שלא חל שינוי ו"הזוה" באופן קיום הציווי והעשי' (שבה נאמר "לי" כנ"ל), וגם "בעוה"ז"; ואילו לביאור הנ"ל דמתקיים ע"י לימוד תורת הבית, הרי חל שינוי ו"הזוה" באופן קיום הציווי ד"ועשו לי מקדש", שאין מקיימים אותו בגשמיות (בבנין גשמי) אלא רק בענין של לימוד, ענין רוחני. ולהכי פי' דהקיום הוא בענין "מקדש מעט. . . אלו בתי כנסיות", שלפ"ז גם בזה"ז מדובר ב"מקדש" עשוי כפשוטו ובגשמיות.

ועדיין דרוש ביאור נוסף, למה בהא דמתקיים ע"י בתי כנסיות שהם רק "מקדש מעט" אין שום "הזוה" ושינוי באופן קיום הציווי "ועשו לי מקדש".

וי"ל בהקדים מה שהאריכו האחרונים (הובאו בשדי חמד כללים מערכת הבי"ת סוף כלל מג וכלל מד) לחדש דבאמת חיוב בניית בית כנסת נכלל ממש בחיוב ומ"ע דועשו לי מקדש [וראיתם מדברי הזהר ח"ב נט, ב וח"ג קכו, א, ואכ"מ]. והוסיפו דכ"מ במהרי"ק (סוף שורש קסא) דיש לדמות ביהכנ"ס לביהמ"ק "כדאמרינן בפרק בתרא דמגילה ואהי להם למקדש מעט כו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות כו' ומתוך זה כתב שם המרדכי דאסור לנתון דבר מבית הכנסת [כי היכי דאסור בביהמ"ק] כו' ושם דומה לעליות היכל שנתקדשה כו' מקדש מעט שלנו

לעסוק בבנין המקדש, וזהו יסוד החיוב ללמוד תורת הבית וצורת הבית כו', דכיון שא"א לבנות הבית בפועל נשאר עכ"פ חלק זה של העסק בבנין הבית – ע"י הלימוד בצורתו דחשיב כמעשה בנינו (ע"י סוף מנחות), וכהא דתנחומא צו י"ד "יתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה . . אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית", ומבואר שם דע"ז נמנעת הטענה "ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל כו'", היינו שע"ז אין הבנין בטל! וזהו אופן הקיום דמצות בנין ביהמ"ק בזה"ז (ועיין לקו"ש חכ"א תרומה א הערה 39, שבוזה יתבארו כמה דיוקים בסדר דברי הרמב"ם ואריכותם ריש הל' ביהב"ח, ואכ"מ).

אולם באור התורה להצ"צ (פרשתנו ס"ע איתמב) נקיט דענין "אינו זו בעוה"ז" האמור במצות ועשו לי מקדש שייכא לדברי הש"ס דלעיל גבי בתי כנסיות בזה"ז, דע"ז דוקא "אינו זו גם בעוה"ז", הרי דלא ניחא לי' לומר דבלימוד תורת הבית כבר מתקיים הא דאמר בספרי ד"לי" היינו לעולמי עולמים, ויל"ע בדבר.

והנה היפה תואר (השלם) לויקרא רבה שם נקיט בביאור הא דאמרי' דמקדש "אינו זו לעולם" – "במקדש והמזבח יראה שאע"פ שבבנין שלמה נסתלקו מ"מ הם קיימים לעולם במקום שנגזזו ולא יהי בהם הפסד", אבל במפרשי הספרי שם עולה פי' אחר, דהכוונה לומר דאע"פ שהמקדש נחרב קדושת המקום לא בטלה, וכהא דפסק הרמב"ם לדינא (הל' ביהב"ח ו, יד-טז) דדין קדושת ירושלים והעזרה אינו

בטל לעולם אף משנחרב הבית, ולהכי מקריבין קרבנות בעזרה ואוכלים קד"ק אף אם נחרבה העזרה ואין הבית בנוי כו', עיי"ש. ומעתה צ"ע נמי אמאי לא ניחא לי' להצ"צ אף פירושים אלו בענין "אינו זו לעולם", ולכאור' הנך עדיפי שהרי לפ"ז קאי על המקדש עצמו, ואילו להצ"צ קאי רק על מקדשי מעט שאינם מקדש ממש כ"א דוגמתו בלבד [אלא שבאמת על הפי' הראשון אפ"ל דמבאר ברווח רק לי' הספרי "קיים לעולם ולעולמי עולמים", אבל אינו מיישב לגמרי לשון המדרש "אינו זו לעולם כו'", דהא לפי' זה זו ממקומו ונגנו; מיהו הפי' השני מרווח לגמרי].

וי"ף ע"פ מ"ש הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע קעו, שהביא דברי הספרי הנ"ל (גבי מצוה אחרת שנאמר בה "לי") "ואמרו כל מקום שנאמר לי ה"ה קיים לעולם, כלומר שהוא דבר מתמיד ואינה מצוה לפי שעה אבל הוא ראוי ומחוייב לדורי דורות". והיינו, שהפי' ד"קיים לעולם" אינו (רק) שהחפצא קיים לעולם, אלא שחיוב הגברא קיים לעולם, דכל מקום שנאמר לי ה"ז ציווי תמידי לדורות, והכי נמי בעניננו דכיון שנאמר "לי" צ"ל דהציווי הוא לדורות (היינו דעל חיוב העשי', "ועשו", נאמר לשון נצחי, "לי", ובזה מדויק גם לשון הספרי והמדרש הנ"ל שלא הובא בהם סיום הכתוב "ושכנתי בתוכם", היינו שהנצחיות היא רק על השראת שכינה, אלא רק תחילת הכתוב "ועשו לי מקדש", וק"ל), וזה לא יתיישב לפי הפירושים האמורים (שרק נתבאר שמציאות החפצא שנעשתה בעבר נשארת לעולם).

"וכי היכי דלא תיקשי לפי המדרש, דאם כן הוה לי' למימר 'ויקחו אותי'! ולכך מתרין, דאדרבה: לא שייך מלת 'אותי' ממש, כי הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו יתברך שמו, רק הוא על דרך 'ושמו את שמי על בני ישראל', דהיינו שיחול שמו יתברך עליהם, והיינו דקאמר לי' לשמי".

אמנם מובן, שקשה להעמיס תוכן זה בשתי התיבות שכתב רש"י "לי לשמי". ולכאורה – לפי דרכו של רש"י לכתוב פירושו בסגנון ברור, המתאים גם לתלמיד מתחיל ("בן חמש למקרא") – אם הי' רש"י מתכוון לזה, הי' בעצמו מפרש את כוונתו באופן ברור ומפורט (ולא סומך על זה שהתלמיד יעיין במדרשי חז"ל ובמפרשים וכו') כדי להבין כוונתו).

[ובנוגע לעצם הדיוק במה שאמר הכתוב "ויקחו לי" ולא "זיתנו לי" – ראה משנ"ת במדור זה בשנת תשע"א (ע"פ המבואר בלקוטי שיחות חט"ז עמ' 288 ואילך), עיי"ש באורך].

ד. והנראה לומר (וכעין זה כתבו במפרשים – רע"ב. צדה לדרך. ועוד), שרש"י בא לפרש את ייתור תיבת "לי". וזהו שהוא מעתיק מן הכתוב את שלוש התיבות "ויקחו לי תרומה" – שכוונתו בזה: דלכאורה, לאחר שכתוב "ויקחו תרומה", שוב תיבת "לי" מיותרת! ביאור הדברים:

"ויקחו" משמעו העברת חפץ ממקום למקום או מרשות לרשות; ו"תרומה" פירושה הפרשה (כמ"ש רש"י בדיבור הבא ד"ה תרומה) – החפץ מופרש מרשות התורם לרשות הקדש. ומעתה אי אפשר לפרש שהחידוש ב"ויקחו לי" הוא שיתנו את הדבר להקדש, שהרי השייכות להקדש נאמרת כבר בהתיבות "ויקחו" ו"תרומה", שפירושן שהחפץ הופרש ושייך להקדש ("תרומה") ונמצא ברשות הקדש ("ויקחו").

ונמצא, שתיבת "לי" מיותרת – וע"ז מפרש רש"י, שתיבת "לי" באה לחדש דין נוסף, ענין בפני עצמו, שהתרומה צריכה להיות "לשמי". כלומר: נוסף לעצם העברת החפץ מרשות התורם לרשות ההקדש, צריכה להיות כוונה לשמה (על דרך דין כוונה לשמה שמצינו בגט, ספר תורה וכו') – שכאשר נותנים להקדש צריכים לכוון שהנתינה היא "לשמי".

ה. ויש להוסיף, שיתכן ללמוד מדברי רש"י כאן ענין של נפקא מינה להלכה:

במי שהקדיש דבר לבדק הבית – נחלקו הרמב"ם והראב"ד (הל' תמורה פ"ד הי"א): הרמב"ם ס"ל, ש"אם הקדיש לבדק ההיב"ב – לא ישנה לבדק המזבח. וכן כל כיוצא בזה". כלומר: כיון שמחשבת המקדיש היתה שהדבר יהי' לחיזוק בנין ההיכל, הרי זה בדווקא, ואין לשנות הדבר שיהי' לחיזוק בנין המזבח וכיו"ב; אך הראב"ד ס"ל שזה ש"אין משנין מקדושה לקדושה" הוא רק בקדשי מזבח, בקרבנות – "קדשי מזבח אפילו מקדשים קלים לחמורים אין משנים" – אבל כאשר מדובר על הקדש לבדק הבית אפשר לשנות, כי "מה יש בין זה לזה".

והנה, תרומת המשכן המדוברת בפרשתנו נחשבת כהקדש ל"בדק הבית" (ולא "קדשי

מזבח", קרבנות. וראה מגילה כט, ב; ומעתה יש לומר, שפירוש רש"י כאן ש"ויקחו לי תרומה" היינו "לי לשמי", שצריך לכוון בעת הנתינה לשם הקב"ה (כנ"ל ס"ד) – מתאים היטב עם שיטת הראב"ד:

כיון שהכוונה היא "לשמי", לשם הקב"ה, הרי אין נוגע כל כך לאיזה ענין פרטי התכוון המקדיש, כי העיקר הוא שזה יהי' לשם הקב"ה בכלל. ולכן, אפילו אם הקדיש לבדק ההיכל, יכול הוא לשנות לבדק המזבח וכיו"ב, כי הכוונה "לשמי" היא (אינה) "לשמי" פרטי של ההיכל, אלא) כוונה כללית "לשמי" של בדק הבית.

ואם כנים הדברים, נמצא שדברי רש"י כאן עולים בקנה אחד עם מה שכתב בפירושו על הש"ס (תמורה לב, א): "ובקדשי מזבח אין משנין מקדושת עולה לשלמים ומשלמים לעולה" – שמלשוננו מבואר אשר דוקא בקדשי מזבח אין משנים, ואילו בקדשי בדק הבית אפשר לשנות כי העיקר הוא הכוונה הכללית לשם הקב"ה.

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

דין ועשו לי מקדש בזמן הזה

יפלפל בשיטת הרמב"ם דחיוב ועשו לי מקדש הוא לדורות, היינו דתמידות המקדש אינו רק לענין נצחיות השראת השכינה אלא אף לענין חובת גברא בעשיית מקדש / יבאר עפ"ז דברי אדמו"ר הצמח-צדק שענין ועשו לי מקדש שייך לבתי כנסיות, ויאריך בגדר חובת בנין בית כנסת ושייכותו לגדרי דין בנין המקדש

בציורי יחיד זה גם המשכן שבמדבר). ועיי"ע באוה"ח פרשתנו ובחינוך מצוה צה ומצוה תצו.

וי"ף דהוא לפי שנאמר בציורי זה "לי", וכבר שנינו בספרי בהעלותך יא, טז (והובא בילקוט פרשתנו על פסוק דידן) "בכל מקום שנאמר לי קיים לעולם ולעולמי עולמים . . . במקדש הוא אומר ועשו לי מקדש", ועד"ז איתא בויקרא רבה ב, ב "בכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם לא בעוה"ז ולא לעוה"ב . . . במקדש ועשו לי מקדש"; וזהו שפסק הרמב"ם דכיון שנאמר בציורי זה לי עכצ"ל דקאי לא רק על משכן שבמדבר אלא על כל המקדשות. וכ"כ בקנאת סופרים לסהמ"צ להרמב"ם סוף מ"ע כ ובספרי דבי רב לספרי ראה יב, י.

והנה במק"א נת' דכיון שהוא ציווי תמידי עכצ"ל שגם בזמן הזה יש חובה

מוגילה כט. "ואהי להם למקדש מעט (יחזקאל יא, טז) א"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל", ונ"ל בדרך חידוש דאין אלו דברי אגדה בעלמא אלא יסוד גדול בגדרי מצות ועשו לי מקדש האמורה בפרשתנו.

ובהקדים דלשון הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה מורה ברור דחיוב זה לבנות מקדש הוי בגדר מצוה לדורות ולא לזמן מסויים, דהא יליף לי' מקרא דפרשתנו אף שנאמר במשכן שבמדבר, דלא כאחרים שהביאו מקראות דמיירי בבית עולמים דוקא, עיי' בכ"ז בכס"מ על אתר, וכ' דלהרמב"ם "האי קרא כלל הוא לכל מקום בין למשכן שבמדבר בין לשילה ונוב וגבעון בין לבית עולמים", וא"כ ה"ז מצוה תמידית בכל מקום ובכל זמן (ואף אינה מהמצות התלויות בארץ, שהרי נכלל

פנינים

מקום שהוא גנוז שם – מתחדש מאין ואפס בכל רגע ורגע.

ובענין זה אמרו, ש"בזמן שישיראל עושין רצונו של מקום" – יש לכל בני חלק בעשיית הארון, כמ"ש "ועשו ארון עצי שטים"; אבל "בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום" – הנה על זה נאמר "ועשית לך ארון עץ", והיינו, שעשיית הארון היא ע"י משה רבינו. אמנם,

על ידי משה רבינו יש חלק בעשיית הארון גם לכל ישראל, כי "כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי משה רבינו ע"ה . . ונקרא רעיא מהימנא כו" (תניא פמ"ב), ומשה רבינו מפרנס את כל אחד ואחת מבני, וממשיך להם הרהור תשובה, עד שיחזרו להיות "עושין רצונו של מקום", ואז מתקיים "ועשו ארון" – ע"י כולם.

(עי' תורת מנחם חכ"ג עמ' 236 ואילך)

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

"בין הקודש ובין קודש הקדשים"

כתב הרמב"ם: "בבית ראשון הי' כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים" (הל' ביהב"ח פ"ד ה"ב).

ולכאורה צ"ע כיון שבלאה"כ לא עשו כותל בבית שני, למה הוצרכו להניח אמה יתירה כנגד עובי הכותל, ולא די בעשיית פרוכת בין מ' של קודש לכ' של קודש הקדשים?

ויש לומר בזה:

כתב הרמב"ם בריש הל' בית הבחירה "משכן שעשה משה רבינו והי' לפי שעה כו", ונת' במ"א (ראה לקו"ש חט"ז עמ' 302 ואילך, ועוד) שבהדגשה זו – שהמשכן הי' רק "לפי שעה" – מגדיר יסוד החילוק שמצינו בכמה דברים בין המשכן ובית המקדש, שהוא מפני שהמשכן הי' רק "לפי שעה" משא"כ בית המקדש הוא בית ובנין קבוע. וכן מצינו בנדו"ד, דבמשכן הייתה "פרוכת" מבדילה בין הקודש לקודש הקדשים, ובמקדש (ראשון) בנו "כותל", דיש לומר שהוא מכיון שהמשכן הי' רק "לפי שעה" לכן הדבר המבדיל לא הי'

חלק מגוף הבנין אלא רק "פרוכת"; משא"כ בבית המקדש שהי' בנין קבוע, בנו כותל, שאינו דבר עראי, אלא חלק מעצם הבנין.

ומעתה יש לבאר דשינוי זה בין המשכן והמקדש אינו רק באופן עשיית הבדלה זו, אלא גם עצם גדר הדבר המבדיל נשתנה. דהפרוכת שהייתה במשכן היה גדרה מחיצה המבדלת, כמו שנאמר "והבדיל הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים" (פרשתנו כו, לג. וגם הי' בה גדר מסך על הארון – ראה פקודי מ, ג). ובזה נמצא שכל גדר הפרוכת הוא להיות טפל לחלק אחר – מחיצה המשמשת את קודש הקדשים.

אמנם יש לומר, דלדעת הרמב"ם, גדר זה ב"פרוכת" הי' רק במשכן, שהי' בנין עראי, משא"כ בבית המקדש, הנה מכיון שמחיצה זו היא חלק מ"בית" – בנין קבוע – יש בה גדר של מקום בפני עצמו במקדש, אלא שהיתה משמשת ג"כ להבדלה ומסך וכן משמע מזה שנקרא מקום כותל זה בשם בפ"ע "דביר" (מ"א ו, טז. ועוד. ועיין יומא נב, א).

ועפ"ז יש לבאר אופן עשיית מחיצה זו בבית שני, דהגם שלא עשו כותל, היו חייבים להניח אמה זו של מקום ה"דביר", כי זהו אחד מגדרי "בית המקדש", שצ"ל מקום בפ"ע – רוחב אמה – בין קודש וקוה"ק. אלא שכיון שלא היו יכולים לעשותו ממדת הקודש או ממדת קוה"ק (כבבית ראשון) כי "נסתפק להם אם עובי הכותל הי' ממדת הקדש או ממדת קוה"ק" [ואם יעשוהו בקודש או בקוה"ק, אפשר שהם מגרעים

פנינים

ממקום הקודש או ממקום קוה"ק] - היו מוכרחים להניח "אמה יתירה", וק"ל.

(יעניין בארוכה לקופי שיחות חלוץ עמ' 136 ואילך)

צורת קני המנורה

בענין צורת קני המנורה מצינו דבציור המנורה שבגוף כתב יד קדשו של הרמב"ם (בפירושו למשניות ספ"ג דמנחות) הנה ששת קני המנורה נמשכים לצד מעלה בקו ישר בא"כסון, ולא כבציורי המנורה הרגילים שהם נמשכים בעיגול. וכן גם כתב רש"י (פרשתנו כה, לב) שששת הקנים "בא"כסון נמשכים ועולין".

והנה, בעל משנת חסידים בספרו "מעשה חושב" על מלאכת המשכן (פ"ז) כתב דששת הקנים "נמשכים בעיגול", ומבאר דאע"ג שמפרש"י הנ"ל מוכח ש"לא היו בעיגול" - "אבל הרמב"ם בחיבורו (הל' בית הבחירה פ"ג ה"י) לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב ונמשכים ועולים", והביא ממש"כ ב"חכמת המשכן" (להר"י ריקנטי) שמזה "נראה . . שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול";

וב"מעשה חושב" שם הסיק: "והכי מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע כו' שכנגדם הם השבעה נרות".

אמנם, בנוגע לדעת הרמב"ם מפורש יוצא מפי ר' אברהם בן הרמב"ם (בפירושו על התורה - פרשתנו כה, לב) ד"ששת הקנים . . נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ז"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו". וא"כ, מאחר שיסוד ה"מעשה חושב" לזה ש"נמשכין בעיגול" הוא מסתימת לשון הרמב"ם ש"לא הזכיר תיבת אלכסון" - הרי לאחר שנתגלה כתב-יד קודש הרמב"ם בציור המנורה ועדותו של בנו שאביו צייר "ביושר" בכוונה מפורשת, ו"לא בעיגול כו'", הרי נראה ברור שאם היו המעשה חושב ובעל חכמת המשכן רואים את ציורו של הרמב"ם ופירושו של בנו, היו גם הם כותבים שהקנים היו "ביושר". ונמצא שהרמב"ם ורש"י סבירא להו שקני המנורה היו באלכסון.

(ע"פ לקופי שיחות חכ"א עמ' 168 ואילך)

פנינים

דרוש ואגדה

בתוכם - לשכון "בתחתונים", הנה תכלית זו נשלמה בעיקר ע"י היות המקדש המקום "להיות מקריבים בו קרבנות" גשמיים. וק"ל.

(ע"פ לקופי שיחות חפ"ז עמ' 434 ואילך)

מי עושה את הארון?

ועשו ארון עצי שטים

(כה, י)

איתא בגמ' "כתוב אחד אומר ועשית לך ארון עץ, וכתוב אחד אומר ועשו ארון עצי שטים, הא כיצד, כאן בזמן שישאל עושין רצונו של מקום (נקראת העבודה על שםם. רש"י), כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום" (יומא ג, ב).

ולכאורה תמוה, הרי עשיית הארון - הוא ענין שה' כאשר בנ"י היו במדבר, וא"כ, הול"ל "כאן כשעשו ישראל רצונו של מקום"; ואיך שייך לומר "כאן בזמן שישאל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום", בלשון הווה - בה בשעה שעשיית הארון אינה ענין שבהוה, אלא ענין שאירע לפני זמן רב?

ויש לומר הביאור בזה בדרך הפנימיות:

בתחילת חלק השני בספר התניא, מבאר רבינו הזקן נ"ע את פירוש הכתוב "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שדבר ה' נצב לעולם בכל הנבראים להוותם ולהחיותם מאין ואפס בבל רגע ורגע, וכמ"ש "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", והיינו, שבריאת העולם מתחדשת בכל רגע ורגע.

ועפ"ז מובן גם בנוגע לארון, שקיים בשלימותו תמיד, כדאיתא בגמרא (יומא נב, ב) שהארון הוא מהחמשה דברים שנגנוזו, שעליהם לא היתה שליטה לאויב, ויתגלו לעתיד לבוא, בביאת משיח צדקנו, הנה ארון זה - באיזה

בין "ושכנתי" ל"בתוכם"

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

(כה, ח)

בעניין מטרתו העיקרית של המשכן והמקדש כתב הרמב"ן (ריש פרשתנו) שעיקרו של המקדש הוא "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון", אמנם הרמב"ם (ריש הל' ביהב"ח) כתב שעיקר המקדש הוא היותו המקום "להיות מקריבים בו קרבנות".

ויש לבאר, שבדרך הפנימיות, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

בנוגע לארון אמרו חז"ל "מקום ארון אינו מן המידה" (יומא כא, א). והיינו, שהשראת השכינה שבמקום הארון היתה באופן גלוי ביותר, עד כדי כך שמקומו הגשמי של הארון לא תפס מקום ומדה, והי' ניכר בגלוי האלקות שבקודש הקדשים. לעומת זאת, בהקרבת הקרבנות, למרות שגם שם היו נסים גלויים, מ"מ לא הי' זה באופן שהי' ניכר בגלוי האלקות בגוף הדברים הגשמיים.

לאידך, חז"ל אמרו ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז), ולתכלית זו נעשה המשכן, בו שרתה שכינה בדברים גשמיים ו"תחתונים". וענין זה הוא בעיקר בעבודת הקרבנות, כי מקום הארון, להיות ששרתה שם שכינה בגלוי, וגם מקומו הגשמי "אינו מן המדה" - לא ניכר בזה השראת השכינה "למטה", מכיון שמקום זה כבר אינו בגדר "מטה" - אלא מקום רוחני ואלקי. ודווקא בעבודת הקרבנות הי' ניכר איך ששרתה שכינה גם בדברים גשמיים ו"תחתונים".

ועפ"ז נמצא דאין כאן פלוגתא, כי בנוגע השראת השכינה באופן גלוי - הרי הארון הוא "מקום מנוחת השכינה", אמנם ביחס ל"ושכנתי

אי אפשר לבנות המשכן ללא נחושת

שלושת סוגי יהודים אלו העוסקים בהשכנת שכינתו ית', המה כולם יחד בונים את המקדש הרוחני של השי"ת בעולם, ודבר זה מתבטא בהיות המשכן עשוי מזהב, כסף ונחושת:

הזהב רומז על בחינת הגבורה וההעלאה מלמטה למעלה (ראה זהר ח"א רנ, א. ח"ב קמח, א-ב. תניא פ"ג. תו"א קיא, ד. ועוד). ועל כן מבטא הזהב את עניינם של בעלי תשובה, שהם נמצאים תדיר בתנועה של יציאה ממצוינתם הקודמת. בעלי תשובה עמלים להתנתק מן הגשמיות והחומריות, ו"לצאת" מן העולם.

הכסף רומז על בחינת החסד וההמשכה מלמעלה למטה (ראה בספרים הנ"ל). והוא מבטא את עבודת הצדיקים שעבודתם היא להמשיך ולגלות קדושה עליונה בעולם הגשמי.

והנחושת מלשון "נחש" (ראה ב"ר פל"א, ח. רש"י חקת כא, ט. תקו"ז תס"ו) רומזת על חטאים, שהרי הנחש גרם לחטא עץ הדעת – השרש של כל החטאים (שבת קמו, רע"א), והיא מבטאת את עבודת הרשעים, שעדיין שייכים לחטא.

ומכאן הוראה עבור אלו העוסקים בקידוש העולם והפיכתו למשכן לו ית':

ישנם כאלו המחשיבים עצמם בדרגת "זהב" או "כסף", והיינו שהם צדיקים או בעלי תשובה. וטוענים הם, מה לנו להתעסק עם הרשעים שבבחינת "נחושת"? ומוטב להתעסק עם יהודים העומדים בדרגה נעלית יותר.

ומאידך, היהודי העומד בדרגת נחושת, שעודנו שייך לענייני חטא, יכול לחשוב לעצמו, מי אני ומה אני לגשת אל הקודש, אל עבודת קידוש העולם?

ועל כך למדים הוראה מפרשתנו, שאם ישנם כסף וזהב לבדם, אי אפשר להקים את המשכן. כי השכנת שכינתו ית' בעולם היא דווקא על ידי עבודת בני ישראל כולם: "זהב", "כסף" ו"נחושת".

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

אין משכן ללא נחושת

משכן לצדיקים, לבעלי תשובה או לרשעים? / צדיקים שייכים לעבודת קידוש הגשמיות? / גם רשעים צריכים להשתתף בעשיית המשכן / אי אפשר לבנות המשכן ללא נחושת

הדברים הראשונים שנמנו בפרשתנו מבין תרומות המשכן, הם זהב, כסף ונחושת. שלושה אלו הם עיקר סוג ה"דומם" שהשתמשו בו לבניין המשכן.

והנה, בית המקדש הי' מקום של "עשירות", וכל בניינו והליכותיו התאימו להנהגה זו. וכפי שמצינו שהיו משקין את קרבן התמיד לפני שחיטתו **בכוס של זהב** (תמיד כט, א. ל, א), אף שפעולה זו הייתה רק עניין צדדי להקל את הפשטת עורו. הנהגה זו של עשירות הייתה לכאורה גם במשכן, שהלא "משכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן" (ראה ערובין ב, א).

ומעתה יש לתמוה תמיהה רבה: אם אפילו כוס שממנה משקין את הבהמה לקרבן צריכה להיות של זהב, כדי לקיים את דין "עשירות" בבית המקדש, בוודאי שהמשכן עצמו וכל כליו צריכים להיות עשויים זהב, וכיצד יתכן שהיו בין מרכיביו גם כסף ונחושת?

ואף שכסף יש בו מעלה גם על פני הזהב (ראה שמות רבה ופי' מהרז"ו ריש פרשתנו), הרי נחושת אין בו לכאורה שום מעלה לגבי כסף וזהב, וכיצד יתכן שהתורה תצווה לעשות את המשכן גם מנחושת?

משכן לצדיקים, לבעלי תשובה או לרשעים?

שלוש דעות נאמרו בדברי חז"ל אודות זמן ציווי ונדבת המשכן:

א. ציווי "ועשו לי מקדש" והתרומה בפועל, היו בין מתן תורה לחטא העגל (זהר ח"ב רכד, א).

ב. כל עיקר הציווי על עשיית המשכן נאמר רק ביום הכפורים, לאחר שחטאו בעגל ונתכפר להם. ואזי בציווי "ועשו לי מקדש" נתגלה לעין כל כיצד "נתכפר להם על מעשה העגל" (תנחומא פרשתנו ח. וראה רש"י תשא לא, יח. לג, יא).

ג. הציווי "ועשו לי מקדש" נאמר לפני חטא העגל, אך מסירת הציווי לבני ישראל והנתינה בפועל היו לאחר יום הכפורים (זהר ח"ב קצה, א. רמב"ן ריש ויקהל).

והנה, כאשר מעיינים במשמעותם של תאריכים אלו, נמצא שאין זו רק מחלוקת בנוגע לזמן הציווי והתרומה בפועל, אלא מחלוקת מהותית יש כאן, עבור מי הי' ציווי המשכן: לצדיקים, לבעלי תשובה או אף לרשעים.

לפי הדעה (א) שהציווי והתרומה היו לאחר מתן תורה, הרי ביציאת מצרים ומתן תורה נעשו בני ישראל כגרים (ראה יבמות מו, ב), ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (שם כב, א), וממילא היו במדרגת צדיקים שלא חטאו מעולם.

לדעה (ב) שהציווי והנתינה היו לאחר חטא העגל והכפרה ביום הכפורים, נמצא שהמשכן נעשה על ידי בעלי תשובה.

ואילו לדעה (ג) שהציווי ניתן קודם חטא העגל והנתינה בפועל הייתה לאחר החטא והכפרה, נמצא שגם בעת החטא עצמו רח"ל, כשהיו רשעים, היו בני ישראל מצווים ועומדים על עשיית המשכן [כי אילו נתבטל הציווי כשחטאו, היו צריכים לציווי חדש לאחר הכפרה, ולא מצאנו כן].

ואף שבוודאי בגשמיות התקיימו הדברים רק כאופן אחד, מכל מקום בנוגע לפנימיות העניינים הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים" (ערוכין יג, ב). ועניין "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" ברוחניות, שייך הן בצדיקים, הן בבעלי תשובה ואפילו ברשעים. וכפי שיתבאר להלן.

צדיקים שייכים לעבודת קידוש הגשמיות?

כאשר עומד יהודי בדרגת "צדיק", עלול הוא לטעות שאין עבודת "ועשו לי מקדש" שייכת אליו כל עיקר. עניין המשכן הוא השכנת קדושתו ית' במקום גשמי, ומעין זה גם בעבודת ה', עניין המשכן הוא ניצול ענייני עולם הזה לענייני קדושה.

טוען אותו צדיק: מילא אותם יהודים השייכים לענייני העולם ותאוותיו, מוכרחים הם לנצל את ענייני העולם לקדושה, שאם לא כן עלולים הם לשקוע בתאוות מותרות, ולאחר מכן אף בדברי איסור רח"ל. והדרך היחידה שלא לשקוע בגשמיות, היא לקדש את הדברים הגשמיים בבחינת "בכל דרכיך דעהו". אמנם, צדיק שאינו שייך לענייני העולם אין לו עסק עם בירורם וקידושם.

ועל כך למדים אנו מן הדעה שציווי המשכן ועשייתו היו על ידי צדיקים. אסור

להתנתק מן הגשמיות ולהתעסק בעבודה רוחנית בלבד, אלא מוכרחים לעסוק בקידוש וזיכוך ענייני העולם.

תכלית בריאת העולם היא, "להיות לו ית' דירה בתחתונים" (ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו) – שבני ישראל ינצלו את ענייני העולם לשם שמים ולעבודתו ית', עד שיהא העולם הגשמי כולו מקודש ומזוכך וראוי שישכון בו הבורא ית"ש. וממילא אין הצדיק יכול לחמוק מעבודה זו, ומחויב הוא לנצל את ענייניו הגשמיים לענייני עבודת ה' ולקדשם.

יתר על כן: גם לצדיק יש גוף גשמי, והוא מתעסק באכילה ושתי' ושאר עניינים גשמיים. ואם אינו עסוק בבירורם וקידושם, עלולים ענייניו הגשמיים לרדת למצב בלתי רצוי ח"ו.

גם רשעים צריכים להשתתף בעשיית המשכן

ועדיין יש מקום לטעות, שדווקא הצדיק, משום שהוא מופרש מענייני הגשמיות, הרי הוא צריך לאזהרה שיקדש את ענייניו הגשמיים, שאם לא יתעסק בקידוש הגשמיות, עלולים ענייניו הגשמיים להיות היפך הטוב והקדושה.

לעומת זאת, הבעל תשובה אינו זקוק לכאורה לעצה ולדרך עבודה על מנת שלא ליפול בגשמיות. הלא הבעל תשובה הוא בורח מן החטא ומן הגשמיות, הוא עוסק באופן תמידי בהתרחקות מן הרע, ועד שצריך לומר על עניינים האסורים "אי אפשי" (ראה לקוטי תורה ואתחנן ט, ד בשם הה"מ ממעורר טש).

ועל כך לומדים אנו מן הדעה השני', שהציווי על עשיית המשכן וזיכוך הגשמיות ניתן לבעלי תשובה, כי אין התשובה והכפרה שלמות אם אין האדם מתעסק בזיכוך הגשמיות. ואדרבא – ציווי המשכן הי' ביום הכפורים דווקא, להורות ולהודיע שעשיית המשכן בעולם הגשמי היא שלמות התשובה והכפרה.

ועדיין הרוצה לטעות יבוא ויטעה שאין ציווי המשכן אמור אלא למי שפרש מן החטא ועשה תשובה, אך רשע שעדיין שרוי בחטאו, אין מוטלת עליו עבודת קידוש הגשמיות. הדעת נותנת שתחילה צריך הוא לעשות תשובה, ושיהי' "סלחתי כדבריך", ועד אז נאמר עליו "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" (תהלים נ, טז).

על כך באה הדעה השלישית ומלמדת, שגם בהיות בני ישראל רשעים לא התבטל מהם ציווי "ועשו לי מקדש", כי גם לפני התשובה מחויב הרשע לעסוק בהשכנת שכנתו ית' בעולם הגשמי. וכשם שהרשע מחויב לעסוק בתורה, וסוף דבר ש"המאור שבה מחזירנו למוטב" (הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן. וראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ד לגרסת קה"ע).